НАРОДНА СКУПШТИНА

СЛУЖБЕНИ ЛИСТ О РАДУ СРПСКЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

ИЗЛАЗИ СВАКИ ДАН ЗА ВРЕМЕ СКУПШТИНСКОГ РАДА

ПРЕТПЛАТУ ПРИМА

КРАЉЕВСКО-СРПСКА ДРЖАВНА ШТАМПАРИЈА

ЦЕНА ЈЕ ЛИСТУ:

ЗА СРБИЈУ . . . . . 6 дин. месечно

ОД ЈЕДНОГА БРОЈА . . . . . 0·40 дин.

ЗА СТРАНЕ ЗЕМЉЕ ПОШТАНСКОГ САВЕЗА 15 дин. месечно

УРЕЂУЈУ СКУПШТИНСКИ СЕКРЕТАРИ:

Ранко Петровић, Доброслав Ружић, Љуб. П. Ћирић.

Број 88 ПЕТАК 8 МАРТА 1891 Година I

70 САСТАНАК

19 фебруара 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Ранко Петровић

(НАСТАВАК)

Минист. народ. привреде
ЗБр. 991.
14 фебруара 1891 год.
Београд.

Народној Скупштини

Да би се пољопривдеда могла унапредити, нашао сам за потребно да поред других мера за то, треба установити и пољопривредне станице у појединим крајевима земље, у којима ће пољопривредници имати прилике да стекну практичко знање за корисније газдовање на својим имањима, и у којима ће се младићи земљорадничког сталежа учити радовима, који су им као будућим добрим и разумним земљорадницима неопходно нужни.

Тога ради, спремио сам пројект закона о „Пољопривредним станицама", — па за то узимам част приложени пројекат спровести Народној Скупштини на решење.

Овај је пројект био пред Државним Саветом на оцени; мишљење саветско о њему, изволеће Народна Скупштина увидети из приложеног писма саветског.

Министар
народне привреде,
К. С. Таушановић с. р.

Потпредседник — И овај предлог упућује се одсецима.

Изволте чути извештај одбора о захтеву суда вароши Београда, да се г. Милан Мостић може узети на одговор.

Известилац Милун Миљковић чита:

ИЗВЕШТАЈ

Народној Скупштини

Одбор, коме је поверено да испита захтев суда вароши Београда, да Народна Скупштина одобри, да се г. Милан Мостић, народни посланик може узети на одговоор и судити за увреду нанету г. Капетановићу овд. адвокату, — оценио је овај захтев и нашао је:

Да нема места, да се г. Мостић за ово дело даје суду за све време трајања посланичког мандата, па моли Народну Скупштину, да и она ово мишљење изволи усвојити.

Председник одбора,
Јов. Ђ. Авакумовић

Известилац
М. Н. Миљковић

Чланови:
З. П. Манојловић, Дим. К. Димовић, Д. М. Илићановић, Таса Николајевић, Ст. Виденовић.

Потпредседник — Претрес о овоме извештају биће сутра на дневном реду.

Данашњу седницу закључујем, и заказујем седницу за сутра у 8 и по часова пре подне. Дневни ред је: извештај одбора о оптужби г. Милана Мостића и продужење закона о штампи.

Састанак је трајао до 12 часова у подне.

71 САСТАНАК

20 фебруара 1891 год. у Београду

ПРЕДСЕДАВАО ПОТПРЕДСЕДНИК

Димитрије Катић

СЕКРЕТАР

Станојло Вукчевић

Почетак у 9 часова пре подне.

Присутна су г. г. министри: председник министарства, министар народне привреде, унутр. дела, правде, просвете и црквених послова, и грађевина.

Потпредседник — Отварам 71 састанак. Изволте чути протокол 70 састанка.

Секретар Ст. Вукчевић прочита протокол 71 састанка.

Потпредседник — Усваја ли Скупштина прочитани протокол? (Усваја).

Изволте чути молбе и жалбе које су Скупштини упућене.

Секретар чита:

Петар Видојковић обућар из Ниша, моли да му Народна Скупштина оснажи право службености;

Милан А. Алексић, свештеник из Алексинца, моли, да Нар. Скупштина протумачи и објасни 241 члан закона о црквеним властима;

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Никола Узељац ситничар из Београда, моли да Нар. Скупштина обустави продају његовог еспапа;

Милош Мимовић, учитељ у Смрдљиковцу, у окр. подунавском, жали се противу министра просвете и црквених послова.

Потпредседник — Све ове молбе и жалбе упућују се одбору за молбе и жалбе.

Изволте чути једну молбу посланичку за одсуство.

Секретар чита:

Народној Скупштини.

Потребно ми је одсуство за десет дана ради важних домаћих послова.

Молим Скупштину, да ми исто изволи одобрити.

19 фебруара 1891 год.
Београд.

Драгољуб С. Илић
посланик за вар. свилајенац.

Потпредседник — Одобрава ли Скупштина тражено одсуство? (Одобрава).

Изволте чути још једну молбу за одсуство.

Секретар чита:

Народној Скупштини

Због преких домаћих послова, потребно ми је петнаестодневно одсуство, рачунајући од 20 тек. месеца, за то молим Народно Представништво, да ми одобри.

21 фебруара 1891 год.
у Београду.

Анта Рајичић
посланик.

Потпредседник — Одобрава ли Скупштина тражено одсуство? (Одобрава).

Изволте чути једно питање на г. министра просвете и црквен. послова.

Секретар Љ. Јоксимовић чита:

Питање
на
Г. Министра просвете и црквених послова.

Кад члан 86 закона о црквеним властима наређује, да се седнице духовног великог суда закључују онда, кад се посвршавају сви послови, који су на реду; и, кад члан 89 истог закона наређује, да почасни чланови, по реду постављења, замењују редовне чланове, кад су ови последњи спречени да врше своје дужности, — онда, да ли је познато г. министру, да је прошли велики духовни суд закључио своје седнице, оставивши неколико стотина не свршених предмета, који су били на реду? — И да ли г. министар зна, да се и члан 89 закона о црквеним властима није никако вршио? — Јер ни у једној прилици нису почасни чланови замењивали редовне, те су и овим начином многи предмети с претреса били уклоњени, једино с тога, што за овакове није био довољан број чланова за решавање.

Какве мере мисли да прими г. министар, да се овако што у будуће не дешава у том нашем великом суду — да оваке штете не трпи народ и закон од њега? Јер, ако се овако и даље буде радило, онда се многи спорови неће моћи никада ни свршити у томе суду.

18 фебруара 1891 год.
Београд.

питач
Атан. Вучковић
нар. посланик.

Потпредседник — Ово питање упућује се надлежном министру да на њега одговори.

Част ми је известити Народну Скупштину да сам дао два дана одсуства Мики Спасојевићу народном посланику.

Сад прелазимо на дневни ред. На дневном је реду извештај одбора о захтеву управе вар. Београда да се г. Милан Мостић може узети на одговор.

Изволте чути известиоца.

Известилац Мил. Миљковић прочита извештај одбора (види стр. 801.)

Потпредседник — Нико не тражи реч. Стављам на гласање: Ко је за то, да се одборско мишљење прими нека седи, ко је против нека устане? (Сви седе). Оглашујем да је Скупштина усвојила одборско мишљење.

На реду је претрес закона о штампи. Изволте чути г. известиоца.

Известилац Љ. П. Ћирић — Као што вам је познато враћени су одбору чл. 5, 8, 9 и 10, да их одбор поново редигује, одбор је то извршио.

Чл. 5 гласио би овако:

«Штампар је дужан од сваке штампане ствари за три дана од публикације послати по два примерка народној библиотеци и библиотеци у Крагујевцу. Од овог предавања изузимају се штампане ствари набројене у последњој алинеји чл. 4.«

Потпредседник — Пошто нико не тражи реч, стављам на гласање: Ко је за то, да се прими прочитана редакција одборска чл. 5, нека седи; а ко је против нека устане? (Сви седе). Објављујем да је Скупштина усвојила редакцију чл. 5.

Известилац — Чл. 8 гласио би овако:

»Уредник, који хоће да издаје лист или повремени спис, дужан је месној државној полицијској власти учинити писмену пријаву у којој ће бити назначено: име листа или повременога списа и начин његова издавања; име и презиме власника и одговорног уредника; име штампарије у којој ће се лист или повремени спис штампати.

Промена уредника мора се такође јавити власти оног дана кад се изврши.»

Потпредседник — Пошто нико не тражи реч, то стављам на гласање: Ко је за то, да се прими прочитана редакција чл. 8, нека седи; а ко је против нека устане? (Сви седе). Објављујем да је Скупштина усвојила редакцију чл. 8.

Известилац — Чл. 9 гласио би овако:

«Као промена сматра се и одсуство ван земље и затвор. У овим случајевима може бити и заступник уредника.»

Потпредседник — Стављам на гласање: Ко је за то, да се прими прочитана редакција чл. 9, нека седи; а ко је против нека устане? (Сви седе). Објављујем да је Скупштина усвојила редакцију чл. 9.

Известилац — Чл. 10 гласио би овако:

„Пријаву потписује одговорни уредник или власник листа.

На поднесену пријаву власт с места мора издати признаницу. На повратни рецепис пошти предата оваква пријава пуноважна је.»

Потпредседник — Прима ли Скупштина прочитану редакцију? (Прима).

Известилац — Сад да продужимо. Чита даље. Чл. 11 владиног пројекта (види прилог 1 стр. 1).

Министар унтр. дела Ј. Ђаја — У саветском мишљењу има примедба да се ова казна смањи. Ја сам на то пристао. По томе саветском мишљењу имала би да буде највећа казна 300 дин. Молим да се овај члан измени.

Јоксим Павловић — И ја сам мишљења да треба ова казна да се смањи и врло је умесна примедба Државног Савета, јер овде се помиње чл. 8, по коме уредник листа треба да се пријави власти, и поштом; и пошто он случајно може изоставити да не каже где му је стан, то би само за то могао бити кажњен овако великом казном, као што се овим чланом прописује. Сви знамо како је стање наших новинара и књижевника, а сви се сећате, како смо били у зак. о мон. дувана прописали велике казне, па сад видимо да су и сувише велике, и да се за те, кад и кад и мале кривице продају

грађанима имања. С тога сам мишљења, да се казна треба да смањи и прими по примедби Државног Савета.

Потпредседник — Пошто нико не тражи реч, стављам на гласање: ко је за то, да се чл. 11 прими са изменом, коју је г. министар предложио, нека изволи седити, ко је противан, нек устане? (Сви седе). — Објављујем да је Скупштина усвојила чл. 11.

Известилац чита, да се чл. 12 по пројекту владином брише.

Министр. унутр. дела Ј. Ђаја — Господо, у томе члану по пројекту владином стоји: „кад се почне раздавање или растурање листа или повременог списа, одговорни уредник или његов заступник, дужан је предати месној државној полицискоj власти по један егземплар листа или списа.“ Одбор је нашао да би тиме штампа била изложена кињењу, кад се тражи од сваког уредника, да је дужан дати по један примерак полицијској власти. Ја сам нашао да је тај разлог оправдан, те са тога сам и пристао да отпадне овај члан.

Известилац чита чл. 13. пројекта владиног (Прилог 1 стр. 2).

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Изгледа збиља да је мала казна, коју одбор предлаже; но како може да се деси *случајно* да изађе број без уредника, који је случајно одсутан, али зна се да је он ипак одговорни уредник листа, па држим да није потребна тако велика казна. С тога налазим да се може усвојити мишљење одборско, те да казна буде мања.

Потпредседник — Ко је за то, да се чл. 13 прими, како је г. известилац прочитао, нека изволи седети, ко је противан, нека устане? (Сви седе). — Објављујем да је Скупштина усвојила чл. 13.

Известилац чита чл. 14 пројекта (стр. 2).

Одбор је овај члан овако стилизовао:

Чл. 15

„У случају чл. 9. власт, која је забрану извршила, дужна је за 24 часа по извршењу спровести дело суду, који је опет дужан од часа пријама за 24 часа забрану одобрити или поништити. У противном случају сматра се да је забрана дигнута.

Дан кад суд не ради, не рачуна се.

Чиновник који би узаптио лист или повремени спис, а не би имало услова по чл. 9 ов. зак. да се казни од 200 до 800 динара или затвором од 20 дана до 3 месеца.

Кад се узапћавају штампани примерци, онда се узапћавају и слова, плоче, форме, каменорези и т. д. На захтев штампара слова се могу и растурити или плоче истрти.

Ако се неокривљени делови могу одвојити (као додаци броју или свесци списа или новина), онда се они неће узапћавати.

Ако слова нису при самом узапћењу растурена или плоче растрте, онда ће чим суд запт одобри, штампар дужан бити да у присуству власти слова растури или плоче истре. У противном случају учиниће то сама власт.“

Као што видите, овде је стилизација боља и јаснија. Г. министар се није сложио са одбором само односно тога да чиновник, који би узаптио лист или повремени спис, а не би имало услова по чл. 9. овог закона, да се казни од 200 — 800 дин. или затвором од 20 дана до 3 месеца. Г. министар на ово не пристаје.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Ево за што држим да је ово непотребно и штетно. Ви знате да се питање о узапћењу листа упућује одмах суду, те он пресуђује да ли томе има места или не. Но ако би суд нашао да нема места узапћењу листа, по овој редакцији одборској чиновник би био крив, а то би свакако била аномалија, и могло би бити случајева, да кад чиновник посумња да има места узапћивању листа или не, да он од страха не би ни извршио узапћење, бојећи се казне, оваква стилизација дакле не би била добра, јер кад год би суд нашао, да није требало узаптити лист, свагда би чиновник могао бити кажњен. Заиста би била и неправилна и неправедна оваква одредба. Чиновник по своме најнепристраснијем уверењу мисли да треба узаптити лист према закону, а ми овде кажемо: Е, лепо, ти смеш узаптити лист, али ако суд нађе да томе нема места, ти ћеш бити крив за то, што ниси могао предвидети то што ће суд решити. Са тога ја вас молим да овај пасус изоставите, а на остало пристајем. Пристајем, за то, јер сам видео да је одборски предлог бољи. У овоме предлогу стоји да се уредник може жалити противу решења о узапћењу листа суду. Мени се чинило да је већа гаранција да вишестепени судови о томе решавају, те сам тако био и предложио. Али ако се збиља добро проуче одредбе Устава видеће се, да цела радња о узапћењу листа мора да се сврши за 24 часа, а не, да се може одуговлачити још за 24, те с тога, кад полиција узапти лист, првостепени суд има да каже, да ли је то умесно или не, и то би тек било свршено у 24 часа и било би довољно, те не би било потребно да то иде даље Касационом Суду.

Известилац Љ. Ћирић — Као што вам је г. министар објаснио, ми смо овде узели онако, како стоји у Уставу. У Уставу стоји да се могу забранити новине и друге штампане ствари, али у том случају власт је дужна, да за 24 часа, по извршењу забране, спроведе дело суду, и суд решава да ли томе има места или не. Изгледа, да се тим свршава ствар, и ми смо тако усвојили, али поред тога у опште, суд има да реши, да ли треба забранити да остане или не. Ја, доктор Коста Динић и Илићановић издвојили смо се од осталих чланова у овоме, што мислимо да треба и ово ставити: „али ако суд реши, да има места забрани — онда тужени власник има права да се жали Касационом Суду, а он је дужан, да, у року од 24 часа, реши, да ли има места забрани или не.“ То није никаква новина у закону о штампи. Изгледа да је незгодно, да власник — тужен, има права да се жали, а да то право нема полицијска власт. То је учињено с тога, што смо ми сматрали и сматрамо суд и полицијску власт као власт државну, и нема сумње, да ће једна другој ићи уз нос. Кад првостепени суд нађе, да нема места забрани, онда нема разлога, да полицијска власт жали Касационом Суду, али кад суд нађе да има места, онда треба дати права власнику, да он може да се жали Касационом Суду. Да ово што ми тражимо, није новина, ја ћу вам прочитати закон о штампи, који је Народна Скупштина донела 1881. год. У њему се каже: да полицијска власт спроводи дело суду, који ће решити, има ли места забрани, или не; и ако суд нађе да има томе места тужени се може жалити Касационом Суду, који ће у року од 24 сахата по пријему ствар коначно решити.

Дакле, оставља се ономе који је тужен, а који је издао било брошуру или новине, а био би незадовољан са решењем првостепеног суда, оставља му се, да се може жалити вишем суду, те да он реши, има ли томе места забрани или не. Ја вас молим, да ово, што је Народна Скупштина нашла, да је у интересу слободне штампе, пре 10 год., да и ми то усвојимо, јер мислим да слобода речи, треба да буде доиста слобода.

Мијајло Поповић — Што се тиче прве примедбе, која је учињена од стране г. министра, налазим да је умесна, јер ако би остао 3 став, какав је, онда ни један чиновник не би имао куражи да примењује овај закон, бојећи се да не падне у кривицу, и онда не би имали никакве примене од овога закона. Што се тиче првога члана, ја и сам пристајем, да остане онако, како је известилац говорио. Заиста, можда ће пасти у очи, за што да нема и полиција то право које има и новинар, али кад би полиција имала то, онда би се изиграла брзина самога посла, и онда би се један број новина закаснио за два три дана, те сам ја за то, да се може жалити тужени вишем суду а полиција не. У другом ставу имао бих нешто да приметим. Овде се каже, да ће се најдаље за 24 часа забрана одобрити или поништити, па се онда каже дан, кад суд не ради, не рачуна се, а међутим има случајева да суд понеше дана не ради, н. пр. кад има ферије. Ја мислим, да би то требало допунити и казати овако: «но ако би било више дана беспрекидног рада, онда је суд дужан да

WWW.UNILIB.RS

другог празничног дана донесе своје решење;" јер овако, може се десити да кад суд не ради, не буде решења за 10 дана.

Љуба Јовановић — Кад смо у чл. 14 унели и ову одредбу, да чиновник, који узапти лист, а нема за то законских узрока, буде кажњен, ми смо хтели да сачувамо штампу од могућих злоупотреба власти. По самом Уставу јасно је и прецизно казато, кад власт може узаптити лист; то су свега три случаја у којима забране може бити и то: увреда владаоца и његовог дома, увреда страних владаоца и позивање народа на оружје. Дакле лако је власти да оцени имали пада места забрани или не. То нас је навело, те смо унели ову одредбу. Ова казна може бити мања, али свакако нужно је да остане, јер ако се ово не унесе, онда може настати кињење власти, и на тај начин може да се спречи једном уреднику издавање листа.

Витомир Младеновић — Ма да сам за потпуно слободну штампу, ја се не бих могао ипак да сложим са мишљењем известиоца, те да се ова тачка не изостави, која се односи на чиновника, који би погрешно казао да постоји кривица и да за то узапти лист. Као год што тежимо да имамо слободну штампу, тако исто треба да тежимо да имамо добре и поштене чиновнике. Један чиновник вршећи државну дужност може схватити ствар различно. Питања штампе, то су питања књиге, питања начелних гледишта у појединим стварима; у тим питањима можемо се и разилазити, може један писац разумети ствар овако а други онако и често је нужно да трећи каже шта је и како је. Кад би се оставило ово: да се казни чиновник, који би казао да има увреде, па се после докаже да је нема, онда не би смео ни један чиновник вршити своју дужност, у многим случајевима не би ништа ни предузимао и циљ би била промашена, грдње би се јако ширили, а те су убитачне по слободу штампе. Мени се чини да слободној штампи неће ништа сметати што ће се неке новине оптуживати. Ја мислим, да новине које се оптужују сваки час, па се докаже да нису криве, више добијају у цени. Сем тога, новинар, може да докаже да такав чиновник, који често оптужује новине без узрока, није способан за своју дужност, кад налази да има кривице онде, где је нема. Ако буде оптужен за кривицу, па се нађе да је нема, онда је такав чиновник неспособан за такво место. С тога не треба за то да се казни чиновник, тиме ћемо у исто време постићи и то, да видимо колико је који чиновник способан да врши дужност, како је схвата и колико је способан да буде на томе месту на коме се налази, и слободна штампа овим се ништа не спречава.

Ранко Тајсић — Бојазан, коју је одбор створио при измени овога члана, управо при допуни овога члана, врло је умесна. Може се прохтети некоме чиновнику да кињи уредника узапћивањем листа, те да лист напусти и пропадне. Не могу се узети у одбрану наводи Витомирови да, кад се више пута обуставља који лист, да се тиме даје већа цена томе листу, то не може бити никако тако. Истина може бити кад се то деси само неколико пута и зацело она радозналост поће тим путом, али кад се то учеста, па се сваки дан понавља онда такви листови морају умрети. И кад је код овога члана, по одборовом 9-тог, овако лепо побројано три случаја, због којих се новине могу узаптити, онда ја мислим нема тога чиновника, који не може ова три случаја да увиди и разуме. Ако их који не разуме и не види, или хоће навалице да тера свој ћеф, па каже: овако сам и овако разумео то, онда такав чиновник нека буде кажњен за то, што је радио по ћефу и што није разумео ствар како треба. Да би се бар овде отклониле оне превентивне мере, оставимо овај члан одборов, јер ће он користити слободној штампи колико, толико.

Известилац — Кад је одбор унео редакцију оваку он није мислио да тиме казни чиновника, који правилно врши закон. Одиста би изгледало да нема смисла уводити ову редакцију, ако се то разуме за увреду владаоца, позивање народа на оружје и т. д. да дакле чиновник у томе случају не сме узаптити лист. Али ми смо мислили да забранимо злоупотребу, у оним случајевима, где нема ни речи о краљу, о позивању народа на оружје и т. д. него изађе у новинама чланак и власт дође узапти тај лист. Дакле да не би било таквих случајева и злоупотреба да чиновник подводи под оно, што се сме узаптити и оно што се не сме узаптити, ми смо унели ову редакцију. И све што се мени чини да овде не достаје то је, да је ова редакција хрђаво стилизована а то је због тога што је она израђена на брзу руку. Дакле све што би могло бити то је, да се врати одбору и да се боља редакција донесе. Ми смо дакле хтели да у таквим случајевима заштитимо слободну штампу да чиновник, кад нема ни помена о овим побројаним случајевима, сам своје вољно не подводи под њих и друге, и тиме лист узапћава. Такву злоупотребу ми смо хтели да казнимо.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Господо, мени је чудо, да тако два одлична посланика, као што су г. г. Ранко Тајсић и Љуба Нововић кажу, да су тако тачно одређени случајеви, кад се може узаптити лист. Реч „увреда", то је растегљив појам и ја апелујем на правнике и судије, који знају колико је тешко расправити код суда, је ли што увреда или није? То је ствар субјективног суђења и суда и свакога. И сад захтевати, да кад се нађе, да у неким новинама нема увреде, да чиновник за то буде кажњен, што је предложио, да се те новине узапте; зар то не би било неправедно и чудновато? Ја у истини мислим, да би то било бесмислено. На шта би по тој логици било са првостепеним судовима, који осуде на смрт човека, па пресуда дође у Апелацију и Касацију, која каже да нема кривице?! У опште гаранција се садржи у томе, што оно што полиција уради за 24 часа иде суду. И шта ће вам још какве гаранције? Ја вам кажем, тако је ко год у стању наћи у целом свету такав случај, да чиновника, што је, мислећи, да је нешто по закону учинио, па му је виша власт нашла, да није правилно, треба казнити, онда нека ми изволи поменути тај случај. Такав поступак значно би парализати рад чиновника, према ономе, који ради против државног интереса. Овде је тежња, да се заштити Устав и слободна штампа, а не да се овако заклања уредник. И кад је одређено Уставом, да за 24 сата суд реши, је ли чиновник имао права, да узапти лист или не, ја мислим, да је тиме дата довољна гаранција и да се на овоме можемо потпуно задржати.

Можете ли ви, господо, претпоставити случај да ће један свесан чиновник, који зна, да ће се оборити његово решење и онда, кад нема ни спомена о Краљу и Краљевском дому, тек из ћефа забранити лист? Ја мислим, да таквих случајева неће бити, и да их није било ни за време најцрње реакције.

Ја сам био уредник, али се не сећам, да је тога било. И кад до сад тога није било, то нема изгледа, да ће и од сад бити. За то изјављујем да на то не могу пристати с тога, што мислим, да треба да остане одредба, по којој се могу узаптити новине, па после суд нека каже, да ли је било места томе узапћењу или не.

То је једно. Друго што се тиче саме жалбе, господа одборници, који су одвојили мишљење, налазе да би требало, кад се одобри узапћење дозволити, да се уредник може жалити Касацији — ја против тога немам ништа. То у осталом није новина; тога је и пре било. И што сам ја ово изнео и што сам мало пре о овоме говорио, ја сам то учинио, што се с овом мишљу не бих могао сложити, већ за то, што сам хтео, да изнесем да размислите, на који би смо начин могли ствар уредити, а да останемо у границама Устава. У Уставу се каже: „..... али и у тим случајевима власт је дужна за 24 часа, по извршењу забране, спровести суду, а овај је дужан такође за 24 часа оснажити или поништити забрану".

Јасно је дакле по Уставу, да се за 48 сати морају свршити све радње око узапћења листа. То је моје мишљење. Но ви ако нађете, да се и поред овога може допустити тужноме, да се може жалити касацији, у начелу не бих имао ништа против тога, само да пазите, да не навучемо на себи прекор, да смо поред Уставног наређења увели још нешто, што није требало. Кад Устав вели, да се за 48 сати све радње око узапћења изврше, онда мислим, да је боље да се тога

држимо, јер мислим, да нема опасности по слободну штампу, ако се та жалба касацији изостави.

Милош Богдановић — Ја мислим, господо, да ми треба да избегавамо од оних закона који иду на то, да појединце сталеже и грађане одвајају од целог народа. Кад један државни чиновник који има власт у рукама сме и може да казни једног грађанина, зашто он не би имао власти и слободе да једном грађанину обустави лист тим пре, што овај има права да се жали суду. Дакле, ту би хтели да одвојимо народ од штампара а да овоме дамо неку већу привилегију. После тога, господо, ми знамо како се наши судови понашају према државним и полицискиm властима и да махом са њима из дотичних рачуна стоје у опреци. Мени је познато, да је један суд поништио решење полицискe власти, о стављању у притвор једног опасног зликовца и то на основу непостојећег лекарског уверења. Шта је с тим учинио, и на шта је ишао? Ишао је на то, да каже полицискoм чиновнику, хоћу да ти покажем да твој рад не вреди ништа предамном. Тај зликовац, после извесног времена пошто је пуштен у слободу, извршио још грознији злочин, ено га сада у казамату. Дакле, да га нису пустили, не би учинио овај други злочин. Дакле са свим је умесно да држ. чиновник, коме је ред и поредак у његовом подручју поверен, не одговара за оно, што не зна да ли може да буде онако, као што је он урадио или не може кад то иде вишем суду. Он је сам, један чиновник, а овамо иде на расматрање пред три судије и они боље виде, јер више очију више виде. Они тројица нађи ће рецимо да је његово решење неумесно и неће лист ни узаптити. Питам вас, ко би одговарао, кад он не би узаптио лист? Дакле, са свим је умесно да чиновник не буде одговоран за ово.

Ранко Тајсић — Никад се не могу сложити с мишљењем, да се закон о штампи може упоредити с другим законом. Да то не може да буде види се и из самога наслова где стоји у Уставу, па и у закону истом: „штампа је у Србији слободна". Узмимо други који закон на пр. кривични. Стоји ли тамо у наслову: кривице су слободне; или у грађанском закону: својина је слободна и заватај шта хоћеш. Г. министар да би одбранио своје гледиште вели: реците ми има ли игде у свету да чиновник одговара за оно, што је радио као чиновник и мислио да ваља а оно не ваља? Ја му на то кажем, има и то не у свету, него баш у Србији. Чл. 28 Устава допуштено је свакоме, да тужи чиновника за оно, што је овај мислио да ради добро, а оно није ваљало, но је тим као чиновник упропастио приватног ма у ком погледу. Кад је ово утврђено за све друге законе, по којима чиновници раде, па погрешком кога штете или хотимице, онда нарочито ваља дати за закон о слободној штампи, ту одборску гаранцију, да се чиновник не сме шалити са законом и правом о слободи штампе. По говору г. Богдановића изгледа, да чиновник који је неспреман може да се вежба узаптивајући све редом новине, па чекај вели уреднику док суд реши, он ће казати има ли места узаптењу или не!! Дакле, да тога не би било и да би штампа била она алатка, за коју је и намењена а то да је контрола свачијег рада, ова је мера са свим потребна. Не бих био за оволику казну од 200—800 динара, али је потребно да останемо при казни и мислим да Скупштина њу треба једногласно да усвоји у начелу члан овај, па казну одбор може односно максимума смањити.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Господо, после говора г. Ранка није потребно ништа да кажем; он је сам тако лепо доказао оно, што сам говорио да тако треба да буде и да треба увести. У Уставу вели стоји: да сваки може тужити чиновника чим мисли да овај не треба нешто да ради. На јест: чиновник узапти лист, то иде суду и суд пусти лист. Г. Ранко каже, да у том случају треба казнити дотичног чиновника, ја кажем да не треба. Ну ако се то ради из ћефа, ето Уставом гарантовано право да се тај чиновник тужи. Дакле и ту гаранцију имамо; имамо гаранцију пред судом и и пред Уставом у овом члану. Дакле за чиновника, који злоупотребљава своју власт имамо потпуну гаранцију и онда треба да се постарамо и за чиновника, који савесно врши своју дужност. Иначе би смо довели чиновника у немогућност, да савршено врши своју дужност, јер од страха да не плати 800 динара, он је не би ни вршио.

С тога, слажући се с разлозима г. Ранка, молим вас, да изоставите казне а остало да се усвоји. Имао бих само једну измену, а то је, да се наброје случајеви, кад се може узаптити лист, а да се не каже овако, као што је овде речено. С тога би најбоље било да се овај члан врати у одбор на редакцију с именом свакојако, да се казна избаци.

Тома Јовановић — Из тражења г. министра види се да он хоће са својом полицијом да се врати у 83 и 84 годину, да полиција буде онаква, као што је онда била. Како може г. министар да брани оног чиновника, који спори слободу штампе, која је установљена законитим путем и кад у Уставу јасно стоји, да лист може да се узапти само у ова 3 случаја: кад садржи увреду краља, краљевског дома, увреду страних владаоца и позивање народа на оружје. Неће ваљда бити тако глупих чиновника, који не разумеју ове три тачке; на то може и онај, који је свршио први разред основне школе прочитати и знати по Уставу на шта има права зауставити штампање листа, а не по његовом ћефу или злу намеру полицискy гонити кад како хоће поједине листове. Г. министар хоће да се врати полиција онаква, каква је била 83 и 84 год. и да слободна штампа падне у шаке полициским практикантима, ја то нећу и с тога ћу гласати за одборско мишљење.

Димитрије Машић — Господо, ја мислим да не би требало износити много разлога и доказивати, какве би последице могле произићи отуда, ако би се оставило овако неограничено право, да полициски чиновници могу узапћавати лист и ако би се оставио рок од 48 сати да суд реши ствар о забрани. Мени се чини, господо, да је г. известилац изнео врло лепе разлоге, кад је рекао, да ће бити чиновника — нећу да тврдим, да су сви, али може бити таквог чиновника — који ће било из политичких разлога, било из личне мржње, и онда где нема законског ослонца — лист да заустави, — да га обуставља. Често пута у новинама има оних вести, које имају вредности, ако се објаве само оног дана, кад новине треба да изиђу, а не после 48 сати. Друго, држим да господин министар нема права да се плаши, што ће ова казнаући овде, и то тим пре, што зна, да има закона о телеграфу па зна шта се са њиме ради. Ви се, господо, сви сећате док сте били у опозицији, да наше телеграфисте врло често враћају депешу, и вели на основу чл. 15. не примамо депешу. Пре је било то да вам не приме депешу, али и не платите, али данас платите депешу, она буде испраћена у Београд и београдска штација не даје оном ком треба. То је, господо, глоба, то је изигравање закона.

Ја мислим да то није закон и да ми не смемо и даље доносити такове законе, по којима чиновник може, како му је воља, да га разуме и изврши је. Држим у толико мање има г. министар да се бори за чиновнике, који крај ових јасних одредаба чл. 14, где се цитира који се листови могу обуставити, — то је чиста и јасна ствар, кад би који чиновник полициски и код овако јасних одредаба нашао да треба обуставити лист, да би тај чиновник у инат то урадио. Ја не могу тако далеко да идем да верујем да се вршиоци закона могу у основу разилазити. Разумем да један судија у ситницама са другим судијама може да мимоиђе, али да се полициски чиновник не сложи у оваком једном основу, као што је увреда владаоца, са Касационим Судом то би била велика грешка, то би значило да нема основа о правди. Могу судови да се разиђу у извесним ситницама, али овако у начелима не. Ја држим да би ово било корисно што би се слободна штампа од несавесних полицискиx чиновника штитила, и држим да би покрај тога ово био један лак законски корак да се опростимо таквих чиновника, који ће из политичких рачуна или за инат да раде. Што се тиче самога Устава (члан 28) да се сваки чиновник може тужити од стране сваког грађанина, ако се то његово решење поништи, али мени се чини да садањим законима није одређена казна за полициске чиновнике, који хоће да слободну штампу обуставе. Узмите овакав случај.

Лист се узима против закона. Новинар тужи тога чиновника, и сад надлежни суд треба да казни на основу закона о штампи, а не на основу тог другог. Ја држим да би то требало да остане, како одбор предлаже.

Алимпије Васиљевић — У целом просветном свету признато је начело, да је штампа контрола на јавним пословима, за то се њој и гарантује слободно кретање; јер како ће она да врши контролу, кад они над којима она ту контролу врши, они јој се свете. Што се тражи овде у пројекту, кад се може лист узаптити и каже се: да се онај чиновник, који мимо закона узапти лист, казни; ја се чудим за што министар брани чиновнике, који доиста против закона раде. За што узапћава лист кад нема узрока, то значи да ради мимо закона. Зашто да се такав чиновник, који против закона ради не казни. Ја држим да то треба да остане, да се заштите колико толико слободе, које је бајаги Устав гарантовао.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Морам г. Машићу да одговорим, да што се тиче тужаба чиновника, кад злоупотребе своју дужност, да је то много боље регулисано у закону о чинов. грађ. реда, него што би се то могло овде у закону о штампи учинити. Казне су тамо много строжије, него што су у овом предлогу одбора.

Морам да се чудим г. Васиљевићу, што износи такве разлоге. Он каже да је овде јасно одређено, кад има услова за узапћење листа. Пре свега морам поновити своје суђење како може да каже да је јасно, кад се овде каже увреда, то суд има да реши. Један пут полицајац мисли да је нешто увреда, а суд мисли да није. Зар онда полицајац да буде кажњен за то. То је једна аномалија. Г. Васиљевић имао је прилике да то мишљење у Држав. Савету заступа, али тада није изгледало да би опозиција хтела да уведе у закон оно, што не би служило на част самом законодавном телу, јер каже да одговара полиција, за то, што је нешто мислила да постоји, а суд нађе да то не постоји. Понављам да на то никако не бих могао пристати.

Известилац — Ја устајем да проговорим још једном о одвојеном мишљењу, које смо изнели ја, д-р Динић и Илић Илић. У почетку изгледало је да ће министар да прими оно што смо предложили, јер ми смо поднели ту редакцију да би дали још један услов за слободну штампу, али је после одустао, јер каже да у самом Уставу стоји (чита): „Али у тим случајима власт је дужна за 24 часа о извршењу забране спровести дело суду, а овај је дужан такође за 24 часа оснажити или поништити забрану". И ако нисам правник ја сам распитао од наших првих правника и они су се том приликом изјаснили да Устав не спречава да закон иде још даље но Устав. Не би се смело ништа против Устава. Али кад он то не каже то може да уђе у закон. Напослетку то је у свима напредним земљама. Ми смо имали закон о штампи напослетку то је решено науком правном да се увек туженом даје право да се жали Касацији. Ви ћете допустити да Касациони Суд, што није редак случај, где седе људи са већим знањем и правним искуством, често пониште решење првостепеног суда. Према томе, кад се такви случајеви дешавају, кад то Устав не забрањује, и кад је то већ било у зак. о штампи од 1881 год., онда питам зашто да не усвојимо оно што је било пре 10 год., и што постоји у свима напреднијим земљама.

Министар ун. дела Јован Ђаја — Г. известилац није ме добро разумео. Ја сам казао, да не бих имао ништа против тога, ако би се усвојило одвојено мишљење неколицине чланова одбора, по коме би се уредник могао жалити Касацији кад би суд одобрио забрану полицијску, али сам обратио пажњу Скупштине, да ја скидам са себе одговорност, ако би ко казао да то није по Уставу, јер се ствар отеже преко Уставом одређеног времена.

Толико објашњења ради.

Потпредседник — Објављујем да је претрес свршен. Приступа се гласању. Гласаће се за чл. 14 по пројекту у колико га је г. министар изменио. На тачку о казни г. министар није пристао. О њој ће се засебно решавати. Изволите чути чл. 14 са изменама на које је г. министар пристао.

Известилац чита:

Члан 14.

„Ко учини противно члану 10, 11, 12 и 13, казниће се са 100–300 дин. и то власник за себе, а одговорни уредник за себе, а ако њих нема, онда штампар.

Ако новчану казну, који од њих не би могао платити, замениће му се затвором, рачунајући по 10 дин. на дан."

Потпредседник — Стављам на гласање: ко је за то, да се прими чл. 14, како га је известилац прочитао, нека изволи седети, а ко је противан нека устане? (Већина седи) Објављујем да је већина седела и да је усвојен члан 14.

Известилац чита чл. 15 по предлогу министровом. Одбор је тај члан изменио овако: (чита члан 15, по извештају одборском).

На ову измену г. министар није пристао.

Министар унутр. дела Ј. Ђаја — Пре свега изјављујем да сам пристао на примедбу Држав. Савета, да место „владалачки дом" буде „краљевски дом", али се не бих могао сложити са мишљењем одбора из ових разлога. У уставним монархијама сваки грађанин треба да буде потпуно слободан према Уставу. Никако не треба се сматрати да је то каква привилегија, него је то обезбеђење, кад се сви чланови краљевског дома подвргну дисциплини старешине, шефа краљевског дома, држим да ће се боље обезбедити интереси и монархије и династије и владајућег краља, него кад се овако, као што је одбор предложио, сви чланови прогласе да су прости грађани, и заузму места, која могу слободни грађани заузети и радити оно, што слободни грађани могу да раде. Не треба сматрати да је то привилегија кад се огласи да су чланови краљевског дома подвргнути дисциплини шефа, самога владајућег краља, него треба сматрати да је то ограничење, које је у свима монархијама корисно па и код нас.

С тога, дакле, нисам могао у одбору пристати на њихову редакцију, него сам пристао на ону, коју је Државни Савет предложио.

Михаило Поповић — Ја кад сам наишао на чл. 134 Устава, нашао сам у њему да по томе члану ниједан члан краљевског дома не може бити министар, ја сам тај члан признао као најумеснији члан с тога, што мислим да је зарад напретка монархије потребно да блиски рођаци владаоца немају права, која имају обични грађани, о томе не би требало говорити, јер мислим да је разлог свакоме јасан. Ја потпуно разумем чл. 134 Устава, и кад је он ушао овакав какав је у Уставу, онда не разумем зашто се одваја из породице краљев отац и мати? То је не само противно интересима наше земље, него чак и гледишту нашега народа на породицу. Код нас се не да замислити породица из које би били искључени родитељи.

Дакле и према самом значењу породице и према интересима, које земља тражи, потребно је да уђе ово овако, као што влада предлаже, јер ако усвојимо ово овако како одбор предлаже, не само да нећемо имати користи, него ћемо имати и штете. Може бити да би нама изгледало да се чланови краљевског дома дегредирају и доведу на мањи степен, али мени се чини да ће од тога ту бити далеко веће штете, јер они онда могу заузимати сва она места, која може заузети један обичан грађанин и да им се право и могућност да се служе свима средствима партиским којима се служи и обичан човек. Ја мислим да не би требало допустити да један близак члан краљевског дома дође у такву могућност која, би кварила лепе односе између народа и круне, који су тако јако потребни за правилно развиће једне монархичне државе.

С тих, дакле, разлога, ја мислим да не би имало смисла да се родитељи искључују из породице, а то је противно и појмовима нашега народа о породици. (Чује се: да се реши).

Потпредседник — Је ли воља Скупштина да се реши? (Јесте).

Јоксим Павловић — Ја потпуно уважавам и примам разлоге поштованог предговорника г. Мијајла Поповића. Ја смат-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

рам да ко вређа краљевског оца, и мајку, да тај вређа и краља и мислим да се не може поштовати краљ кад му се вређа отац и мајка итд. То је једно, а друго, наши новинари у последње време занимали су се само с тим, шта ради краљ Милан и доносе разне сензационе вести. Данашње наше новинарство не труди се да проповеда начела каква, која би била корисна за народ, него измишљају разне сензационе вести, доносе их по новинама и тако лист свој продају. Дакле као што рекох, не проповедају начела корисна по народ, не траже претплатнике по унутрашњости, не шире знање у масу народа, него се труде да помоћу таквих вести свој лист овде у Београду што више распродају, и тиме јавно мњење узбуњују. Ја сам дакле за редакцију чл. 15. онако, како је министар предложио.

Љуба Новаковић — Одбор, кад је донео овакву редакцију овог 15. члана мислио је да му треба двојти појам између «краљевског дома» и краљевске породице. Чланови, краљевске породице, који долазе у састав краљевског дома, *државо-правне су личности*. Као државо-правне личности они имају и већа права и теже дужности. Краљевски дом то је: владајући краљ његова супруга и престолонаследник и тако се у опште свуда па и у досадашњим нашим законима узимало. Породица то је са свим други појам у државно-правном погледу. Не каже се у Уставу »чланови краљевске породице« него „чланови краљевскога дома». — Оно шта каже Јоксим Павловић: ко вређа оца краљевог, да тај вређа и краља, мислим да је овди неумесно речено, јер овде није нико ишао на то, да се вређа ма који од њих. Г. М. Поповић казао је; како се по појмовима народним не може одвојити отац од фамилије од породице. То је баш оно, што ја мало пре рекох и што се овди не може по обичним, вулгарним појмовима процењивати, јер овде није реч о фамилији, него о краљевском дому и о државно-правним личностима.

То су дакле разлози који су руководили одбор да донесе оваку редакцију.

Михаило Поповић — Ја сматрам да је потребно да се објасним са г. Љубом Новаковићем, јер је он у главноме признао све оно, што сам ја казао, а разлику коју он изводи, изводи из неколико синонимних речи управо из речи, које обележавају једно исто, он признаје да се под породицом разуме отац, мати и деца, али вели овде није реч о породици него о дому. Па баш те су речи синонима по појму нашега народа, јер он каже: нека је жив домаћин и његов дом. Кад се ово признаје за породицу, онда то исто важи и за дом, јер реч *породица* и реч *дом* значе једно исто у нашем народу.

То сам дакле имао само да кажем ради објашњења.

Ранко Тајсић — Као год што строго делим у краљевском дому, који је крунисан а који није и који има власт, коју треба да има један монархички владалац, тако исто делим и почасти, које би требали они да имају. Јер као што знам, да владалац има претежнију власт од његове фамилије, од жени, сестара, тетака оца и мајке стрини и стричева и т. д., тако исто ја их делим и по почастима које требају да им се дају. Ја не могу да се сложим са мишљењем оних говорника који предлажу, какву пошту дајемо краљу да такву треба давати и оцу и мајци и сестрима и осталима, — а нарочито с тога, што се може у таквој кући да деси оно, чему се, ка што се ту скоро и дешавало, нисам надао. И кад је тако, ја не могу знати шта се још може десити од бити имајућих краљевских сестара, тетака и остале ближе породице, пошто се зна из историје да у владалачким кућама деси се смртних грешника.

Из ових мојих разлога, које не могу нашироко да разлажем из пристојности према месту у ком сам, јер би било врло незгодно овде то да учиним, — ја сам потпуно за редакцију одборске већине и она је врло умесна; а то је да су неприкосновени само краљ, краљица и престолонаследник.

Потпредседник — Претрес је свршен. Гласаће се о чл. 15 са изменом коју је г. министар унутр. дела предложио.

Изволте чути како ће гласати члан 15.

Известилац чита: „под владалачким домом разумеју се краљица, преци и потомци у правој линији, а рођена браћа и неудате сестре краља владаоца.“

Потпредседник — Ко је за то, да се прочитани члан 15 прими са изменом г. министра, нека седи, ко је против нека устане? (Већина седи).

Објављујем да је Скупштина усвојила чл. 15 св изменом министровом.

Известилац чита чл. 16 пројекта владиног (ст. 2). Одбор је тај члан овако стилизовао: „ко би узапћене ствари намерно распростирао биће кажњен са 500—1000 дин. или затворен од 3—6 месеци“. Г. министар је на ово пристао.

Потпредседник — Стављам на гласање: ко је за то, да се члан 16 прими по мишљењу одбора, шта је и г. министар пристао, нека изволи седети, а ко је противан нека устане? (Сви седе). Објављујем да је чл. 16 усвојен.

Известилац чита: чл. 17 по пројекту. Г. министар пристао је на одборско мишљење а по одборској измени тај је чл. 18 који гласи:

„Одговорни уредник, или његов заступник, дужан је примити у свој лист сваку исправку, коју му пошље власт, или приватно, или правно лице, чије је име споменуто, или о чијем је раду, или поступцима, у листу, или повременом спису, речи било. И власти и приватна лица достављају уредништвима исправке преко надлежног првостепеног суда, који је дужан истог дана исправку послати уредништву.

Исправка се мора штампати у првом броју од како је уредник прими, без икаквих додатака мњења или уметака.

Ако је редакција листа закључена већ онога дана, онда је мора штампати у првом идућем броју.

Исправка може бити најдужа или стубац или онолико колики је чланак, који ју је изазвао. Но приватне исправке могу бити веће, али тада ће исправљач дужан бити депоновати кауцију код суда.

Ако би на један чланак или белешку више надлештава писало исправке, уредништво је обавезно само једну.

Исправке се морају штампати оним словима, којима је био штампан чланак или белешка и на месту на ком је био штампан чланак или белешка.

Ко противно овом учини казниће се са 300 до 600 дин. или затвором од 1 до 2 месеца.“

Панта Срећковић — Овде у овом чл. стоји: „ако је редакција листа закључана онога дана, онда је мора штампати у првом идућем броју.“ Сад замислимо, да код нас, како имамо свакојаких новинара, нагрди једнога човека данас и после престане више и да издаје лист, — шта ће онда да ради онај који је увређен? Он не може исправку дати. С тога ја бих био мишљења да у таквим случају штампа се исправка у другим новинама, на рачун онога, који је престао лист издавати.

Милош Богдановић — Одбор овог пројекта изјављује да има највећу тежњу да штампа буде што слободнија. Кад то вели, ја не знам, шта ли је могло руководити да он у овоме члану уноси одредбе да се морају штампати чак и приватне исправке? Ви знате, господо, да један новинар у једном броју и у једном члану свога листа може се дотаћи о неколиким личностима, рецимо о десеторици; сад према редакцији овога члана сва десеторица имају право дати засебно исправке, још толике опширности, да оне могу обухватити три броја његовог листа, и таким поступком може му осујетити благовремени излазак каковог важног списка кои би мого бити од користи његовим начелима а можда и народу. Ја мислим да је то неоправдано. Друго, кад један новинар изнесе данас нешто против неке личности, што можда је и истина, а сутра та иста личност штампа исправку у тим истим новинама којом побија оно, што је у том листу казано, онда шта ће бити мерило за јавно мнење? Да ли оно што је казао у предњем броју тог листа, или оно што вели приватна личност? Ја просто држим да се овим скучава слобода штампе, и ја бих био за то, да се само званичне исправке у интересу угледа државних надлештава, могу штампати, а приватне личности, ако им је криво што је против њих у неком листу изнесено

www.unilib.rs

нека траже сатисфакције код суда. Ја сам дакле противан томе да је уредник дужан да прими исправку приватних лица.

Известилац Љ. Ћирић — Г. Милош Богдановић у лепој намери да заштити слободу штампе, учинио је један предлог, који кад би усвојили, у место да заштитимо слободу штампе, ми би је са свим сахранили. Он, господо, хоће, да уредник не мора штампати исправку извесног лица, кад буде нападнуто. Ја питам г. Богдановића с каквим правом може уредник једног човека напасти, а не дозволити му да он може дати исправку? Међутим он дозвољава да власт само може штампати исправку. То би значило, господо, да нико од нас не би смео устати против злоупотреба власти, јер би власт пунила читавим ступцима листове и оно што он предлаже не иде у корист штампе, него би сахранило штампу. Ми мислимо, господо, да сваки уредник има права да изнесе оно што сам зна, или оно што је начуо. Али, господо, ми исто дајемо право да онај који је нападнут, може се бранити. Ми смо се трудили, да не би власт исправкама оптеретили листове да је скучимо да нема права да даје велике исправке, а тако исто дозволили смо да и приватан човек, који буде нападнут, да се може пред јавним мнењем да одбрани. Ви знате, господо, да може бити уредника свакојаких људи. Међу њима има људи који су накосни и који ће да изнесу у новинама нешто што ви нисте ни помислили, а друго и кад би се као нападнути обратили суду да тражите сатисфакције, често пута положај и карактер ваш налажу вам, да то не чините, јер сте сигурни да неће бити осуђен онај, који је нападао него изаћиће пред суд уредник са којим неће вам допустити ваше достојанство да стојите с њиме на суду, а камо ли да добијете задовољење у томе, што ће он бити осуђен 10 или 15 дана. Ја мислим да је већа гарантија за сваког грађанина, кад га ко нападне у једном листу, да изађе и оправда се пред јавним мнењем, и ја незнам који би имао против тога да каже и једне речи.

Милош Богдановић — Ја имам да одговорим г. Ћирићу на оно, што он вели да треба увек дозволити приватним кад буде нападнут, да се штампа његова исправка. Оно истина то би могло бити у извесном случају и оправдано, али врло често пута један уредник листа изнесе о некој личности праву истину, фактички оно што стоји, и зар онда и у томе случају треба дозволити да је дужан штампар да штампа исправку. Ви знате да често пута зна публика о извесној личности да је крива, и да треба да искуси и казну, и зар један уредник листа, кад о тој личности то исто каже, опет је дужан да штампа исправку. Ја мислим да нетреба је штампати.

Панта Срећковић — Ја мислим. да г. Милош Богдановић говори у доброј намери, али ако би усвојили његов предлог, нанели би грдне штете слободној штампи, а ево зашто: сав народ, она публика што чита новине, претставља судију. Сад један уредник каже у једном листу о једном приватном лицу да је учинило једно дело, да је обио кућу и томе подобно, ми то прочитамо. То лице које је нападнуто у томе листу, дође и да исправку, и у њој доказује да не стоји оно што је против њега изнешено. Сад ми смо судије, ту треба моралан суд, и ми га изричемо и ако је уредник нека биљтанга, он добије моралан укор, и од тога времена његова важност престаје. Дакле ми треба да саслушамо обе стране, јер ако се не дозволи исправка приватног лица, онда значи не дозволити да се чује и одбрана. У тим стварима замишља се публика — цео свет, као судија. Уредник и оно лице које даје исправку, то су две странке које се парниче, а ми изричемо пресуду. Та пресуда је врло важна за обојицу и за кога публика каже да је поштен, добија више у кредиту, а онај о коме каже да је непоштен, губи у кредиту. Ја држим, кад би се усвојио предлог г. Богдановића, то би била једна несрећа, просто, значило би недати никоме, који буде нападнут, да се чује његова одбрана.

Министар унутрашњих дела Ј. Ђаја — Ја имам да обратим пажњу Скупштине, да овоме члану по мишљењу одборском у неколико је на боље измењена сама форма, јер у пројекту владином вели се: да се исправка шаље преко суда, а по мишљењу одборском, исправка се шаље не посредно уредништву или преко суда. На сваки начин да је боље да се исправка шаље непосредно или преко суда. Кад се исправка пошље најпре непосредно, онда није ни потребно слати је преко суда, кад је уредништво прима, а тек онда, ако уредник не прима исправку да се она шаље преко суда. Ја то врло радо примам.

Друго у пројекту одборовом стоји да исправка може бити најдужа стубац, или оволика, колика је чланак, што ју је изазвао; па онда даље, да приватне исправке могу бити дуже, онда ће тада исправљач дужан бити депоновати кауцију код суда. Ја мислим да је то заменно, да се положе кауција, него да уредништво, кад добије исправку одмах и наплати од онога, који даје исправку, а ако не плати одмах дужна је власт наплатити, и уреднику послати. На тај начин осигураће се и уредништво од онога, који исправку даје.

Известилац — Ја примам ову измену што је предложио г. министар.

Потпредседник — Прима ли Скупштина чл. 18 по одборском мишљењу са исправком, коју је учинио г. министар? (Прима),

Потпредседник — Ко је за то, да се усвоји мишљење одборско, нека седи; ко је против, нек устане? (Сви седе). — Објављујем да је Скупштина усвојила одборско мишљење.

Известилац чита чл. 19. одбор је ову казну смањио од 300--900 дин., или један до три месеца затвора, а на то је и г. министар пристао.

Панта Срећковић — У овом члану, где се каже Уредништва домаћих листова, треба додати и *библиотеке*. То вам помињем, господо, с тога, јер је са мном био случај, да ми је пошта узапћавала стране журнале, у којима је налазила да има нечега против владе. Тако су ми забранили целу књигу, изнесе на Дунав и спали. Но ја сам тада морао ићи г. министру г. М. Гарашанину, и он је заповедно, да библиотека и професори В. Школе могу добијати, а свакако, господо, вероваћете, да професори с тим страним неће агитивати по механама и сокацима. Дакле ја вас молим да овде још и то додате.

Министар унутр. послова Јован Ђаја — Пристајем на ово, што г. Панта тражи, само не, да се то и појединим професорима даје.

Потпредседник — Ко је за то, да се чл. 19, прими, нека седи, ко је против, нек устане. (Сви седе). Објављујем, да је усвојен чл. 19. са изменом. на коју је и г. министар пристао.

Известилац чита чл. 20.

Министар унутр. послова Ј. Ђаја — Ја пристајем на овај члан, но једино бих имао да обратим пажњу, да је казна сувише мала за то растурање. Узмимо случај, да се некакав забрањен спис растура, и да то могу чинити личности сумњиве. Ја, дакле, држим, да ову казну треба повисити, те да буде: „од 20—100 дин. и од 5—20 дана затвора.“

Известилац — Нема бојазни, да би се то односило на онога, који би узапћене ствари растурао, јер ће се он казнити са 500 дин. Кад смо ову казну доносили, ми смо имали на уму оне дечаке, што по улицама продају књиге, а нису пријавили то власти, можда и с тога, што нису знали, и ја мислим да то треба за таква лица да буде већа казна, него што је 10 дин.

Потпредседник — Ко је за то, да се чл. 20 прими по одборском мишљењу, нека седи; ко је против, нек устане. (Сви седе). Објављујем да је усвојен чл. 20.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

Одговорни уредник **Ранко Петровић**

Штампа крал. српске државне штампарије